

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського

***«Актуальні проблеми
приватного та публічного
права»***

**Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН
України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча
науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.**

**27 березня 2020 року
м. Харків**

УДК 349.2:342.727

ББК 67.305

А 43

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (27 березня 2020 року). – Харків, 2020. – 236 с.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті юридичного факультету: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Секція «Трудове право, право соціального забезпечення»

Процевський В.О. Проблеми публічно-правового регулювання трудових відносин.....	8
Іншин М.І. Загальнотеоретична характеристика особливостей ролі загальноправових засобів трудового права у реалізації соціальної функції держави.....	11
Ярошенко О.М. Внутрішній трудовий розпорядок як трудо-правова категорія: поняття, сутність, співвідношення із суміжними явищами.....	15
Андрійв В.М. Деякі аспекти визначення поняття «вразливі верстви населення» в міжнародному трудовому праві.....	19
Пилипенко П.Д. До питання про назву (форму) закону, що покликаний регулювати трудові відносини в Україні.....	23
Вишновецька С.В. Правова природа дистанційної форми виконання роботи за трудовим договором.....	25
Коваленко О.О. Реформа трудового законодавства та дотримання принципу справедливості у трудовому праві України: актуальні проблеми співіснування у сучасних реаліях розвитку держави.....	28
Мельник К.Ю. До питання забезпечення життєдіяльності населення та функціонування економіки в умовах обмежувальних заходів, спрямованих на запобігання поширенню корона вірусної інфекції (COVID-19).....	32
Подорожній Є.Ю. Принципи, як елемент механізму правового регулювання юридичної відповідальності у трудовому праві.....	37
Колєсник Т.В. Дистанційна робота: проблеми, виклики та перспективи.....	40
Томашевський К.Л. Принцип определенности трудовой функции в трактовке А.И. Процевского и трудовом праве Беларуси.....	43
Бондаренко Н.Л., Лысаковская Ю.О. Общая концепция и правовая природа франчайзинга в праве США и Германии.....	47
Вавженчук С.Я. Деякі проблеми реформування трудового законодавства України.....	51

Андрійв Василь Михайлович,
професор кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВРАЗЛИВІ ВЕРСТВИ НАСЕЛЕННЯ» В МІЖНАРОДНОМУ ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Поняття «вразливість», «вразливі верстви», «вразливе становище» використовуються в багатьох галузях знань і мають різний зміст. Ними оперують демографи і соціологи, соціальні та медичні працівники, правозахисники, політики, юристи і як правило, стосовно своєї діяльності.

Нормами сучасного міжнародного права не встановлено поняття «вразливість» і не надано вичерпного переліку критеріїв, за якими особи могли б відноситися до вразливих верств населення. Як правило, в основу визначення цього поняття покладено фактор, що зумовлює вразливість. У національному законодавстві держав існують певні групи населення, які потребують особливого захисту з боку держави і суспільства. Згідно з визначенням міжнародних фахівців, «вразливі верстви населення» - це певна група або частина суспільства з більш високим у порівнянні з іншими групами або іншою частиною суспільства ризиком піддатися заходам дискримінаційного характеру, насильства, стати жертвами природних катастроф або економічної кризи [1]. Інші ж міжнародні дослідники визначають вразливі верстви населення як «групи людей, які вважаються схильними до ризику бідності або соціальної ізоляції через фізичні вади, вікові фактори, етнічне походження, відсутність житла та ін.» [2].

На сьогоднішній день, поява вразливих верств населення розглядається як результат бідності, наслідок економічної кризи, екологічних катастроф та багатьох інших негативних наслідків, в тому числі і глобалізації. Глобалізація соціальних, культурних, економічних і політичних процесів в сучасному світі, поряд з позитивними сторонами, призвела також до низки серйозних проблем, які отримали назву «глобальні проблеми сучасності»: екологічні, демографічні, політичні. Сукупність цих проблем поставила у світі глобальну проблему «виживання людства» [3, с. 1355].

Однак, слід враховувати і те, що крім зовнішніх незалежних від індивіда або групи населення факторів, існують також внутрішні характерні для кожної групи населення чинники вразливості. Такі фактори, зазвичай, включають порушення прав людини, відсутність рівноправності, дискримінацію та

порушення гендерних прав, фізіологічні особливості людини, вік, а також правовий статус особи.

Характеристики вразливості як правової категорії, отримали розвиток, перш за все, в джерелах міжнародного права, в тому числі в міжнародних договорах, документах міжнародних організацій і органів, судовій практиці і міжнародно-правовій доктрині. При цьому, нарівні з поняттям «вразливі верстви» нерідко застосовуються поняття «вразлива зайнятість», «вразлива ситуація» та інші.

Так, про «вразливу зайнятість» можна говорити стосовно самозайнятих працівників, оскільки праця таких осіб, не завжди адекватно оплачується, оформляється і відповідно не забезпечується належними умовами захисту. «Вразлива ситуація» включає в себе наслідки збройних конфліктів, економічних, фінансових криз, стихійних лих, техногенних катастроф в результаті яких людина набуває статусу вразливої особи. Взагалі, будь-які переломні ситуації можуть спричинити зниження рівня життя, зростання бідності, злиднів, збільшення кількості мігруючого населення. Таким чином, особи, які потрапляють у вразливі ситуації, можуть поповнити число представників вразливої групи [4, с. 7].

Як зазначають деякі науковці, традиційно до вразливих груп населення відносять: людей похилого віку, хворих, жінок, дітей, представників різного роду меншин, а також осіб, що тимчасово потребують захисту [5, с. 2].

Отже, серед осіб з потенційно високим ступенем вразливості знаходяться діти, особи з обмеженими можливостями здоров'я, жінки, літні люди.

Правовою підставою для визнання групи осіб вразливими верствами, виступають резолюції Третього комітету Генеральної Асамблеї ООН, в яких передбачені зазначені категорії населення [6]. У резолюціях також визнається важлива роль національних правозахисних установ в забезпеченні прав і свобод деяких категорій населення, які потребують додаткового захисту. З плином часу світова спільнота віднесла до вразливих груп національні меншини, мігрантів. Крім цього, в резолюціях Генеральної Асамблеї ООН набув застосовування абстрактний термін «вразливі особи», відносно яких можлива дискримінація за різними ознаками.

Слід зазначити, що такий «вразливий» статус може бути прямо закріплений в міжнародному акті. Наприклад, преамбула Декларації прав дитини 1959 р. [7] містить положення про вразливість дітей з огляду на їх фізичну чи розумову незрілість. Відповідно до зазначених положень преамбули Декларації, «дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, зокрема належного правового захисту, до і після народження».

Визначаючи в міжнародних актах осіб, що відносяться до вразливих соціальних верств і груп, міжнародна спільнота встановлює обов'язки для країн надати додаткові гарантії щодо забезпечення їх прав та інтересів. Такі гарантії передбачено Конвенцією про права дитини (1989 р.), [8] Конвенцією

про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей (1990 р.), [9] Декларацією про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин (1992 р.), [10] Конвенцією про права осіб з інвалідністю (2006 р.), [11] Декларацією про права корінних народів (2007 р.) [12].

На підставі викладеного, можна зазначити, що у формуванні вразливих верств населення беруть участь два фактори: зовнішній і внутрішній. Зовнішній вплив на ступінь правової незахищеності надає саме світова спільнота, яка акумулює несприятливі умови для певної категорій осіб. У свою чергу, внутрішні індивідуальні фізичні або психічні особливості, вік, гендерна належність, інвалідність, будь-яка вразливість в правовому становищі призводять до ризиків стати жертвою порушення основних прав і свобод людини.

В умовах глобалізації та тісної співпраці світової спільноти з різними міжнародними організаціями повинна бути поставлена загальнолюдська мета захисту прав вразливих верств населення. У міжнародно-правовій площині необхідно розробити і юридично закріпити офіційне поняття «вразливі верстви населення», яке б повною мірою розкрило сутність правової природи цієї категорії осіб. У зв'язку з цим, важливо також звернути увагу, що поняття «соціально незахищені верстви населення» і «вразливі верстви населення» не є тотожними і мають низку відмінностей. Поняття «соціально незахищені верстви населення», в більшості випадків, найчастіше використовується в національному законодавстві держав.

Поняття «вразливі верстви населення» схоже за своєю правовою природою з поняттям «окремі категорії осіб», які за своїми фізичними особливостям потребують особливого захисту в політичній, економічній, соціальній і духовній сферах життя суспільства.

Сутність поняття «вразливі верстви населення» дозволяє визначити вичерпний перелік осіб, які за своїми внутрішніми ознаками можуть бути об'єднані в певну групу, сутність яких відома всій світовій спільноті і їх різні ступені вразливості визнані кожною державою.

Зважаючи на відсутність загальноновизнаного поняття «вразливі верстви населення» доцільно запропонувати наступне визначення: «вразливі верстви населення» в міжнародному трудовому праві - це окремі категорії осіб, об'єднані в групи за єдиною загальною ознакою вразливості, в тому числі в силу суб'єктивних і об'єктивних факторів.

Варто відзначити, що питання запобігання порушення прав вразливих верств населення повинна стати пріоритетним в соціальному секторі держав, які відповідно до міжнародного права, зобов'язуються поважати, захищати і гарантувати права людини. Зобов'язання держави полягає в наданні можливості реалізації основних прав і свобод на індивідуальному рівні, а також у недопущенні їх порушення.

Список використаних джерел:

1. Wisner, Ben, Adams, John & World Health Organization. (2002). Environmental health in emergencies and disasters: a practical guide/edited by B. Wisner, J. Adams. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42561>
2. Monika Kiss European Parliamentary Research Service/EPRS. Vulnerable social groups: Before and after the crisis. 2016. P. 2.
3. Социология и общество: глобальные вызовы и региональное развитие. Социология глобальных процессов, трансформация и развитие. с. 1355(С.1355-1594). <https://www.isras.ru/files/File/congress2012/part8.pdf>
4. Несмеянова С.Э., Калинина Е.Г. Концепция уязвимости отдельных групп лиц: международный и национальный опыт // Конституционное право. – 2017. - №4. – с.7 (7-12). // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-uyazvimosti-otdelnyh-grupp-lits-mezhdunarodnyu-i-natsionalnyu-opyt>
5. Радчук О. П. Європейська конвенція про захист прав найбільш уразливих верств населення / О. П. Радчук // Теорія і практика правознавства. – Вип. 1 (5) /2014 <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskaya-konventsija-o-zaschite-prav-naibolee-uyazvimyh-sloev-naseleniya>
6. Генеральна Асамблея ООН. Резолюції 3 сесії (1948-1949 рр.) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.un.org/ru/ga/3/docs/3res.shtml>
7. Декларація прав дитини. Прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384
8. Конвенція про права дитини: Конвенція ООН від 20.11.1989 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
9. Про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей: Конвенція ООН від 18.12.1990 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_203
10. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин Прийнято резолюцією 47/135 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318
11. Конвенція про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13.12.2006 р. в ред. від 06.07.2016 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
12. Декларация Организации Объединенных Наций о правах коренных народов. URL: <http://www.un.org>; Организация Объединенных Наций (2011). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/512/09/PDF/N0651209.pdf?OpenElement>